

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ВІД УСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА

Насильство широко застосовується людьми як засіб досягнення бажаного результату. І воно завжди пов'язано з поняттям свободи: жертву змушують до якоїсь поведінки або до прийняття певних умов, руйнуючи її біологічне чи психічне життя або ж погрожуючи його зруйнувати.

Необхідність захисту прав дитини виникає у будь-якому випадку, коли відбувається порушення її прав – незалежно від того, чи усвідомлює це сам потерпілий (дитина). Дитина повинна бути захищена від всіх негативних як фізичних, так і етичних дій.

На підставі положень [Конституції України](#) і [Конвенції ООН про права дитини 26 квітня 2001 р.](#) в Україні прийнятий [Закон “Про охорону дитинства”](#), який визначає охорону дитинства стратегічним загальнонаціональним пріоритетом і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Так, у [ст. 10 Закону України “Про охорону дитинства”](#) відзначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.

На підставі положень [Конституції України](#) і [Конвенції ООН про права дитини 26 квітня 2001 р.](#) в Україні прийнято [Закон "Про охорону дитинства"](#), який визначає охорону дитинства стратегічним загальнонаціональним пріоритетом і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Жорстоке поводження з дитиною - будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, насильства за ознакою статі, булінгу (цькування), мобінгу (цькування), а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини ([стаття 1 Закону України "Про охорону дитинства"](#)).

Жорстоким поводженням з дитиною є:

- будь-яка форма рабства або практика, подібна до рабства, зокрема продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, примусова чи обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;

- використання, вербування або пропонування дитини для зайняття проституцією, виробництва творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм, інших предметів порнографічного характеру;
- робота, яка за характером чи умовами виконання може завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю дитини;
- використання дитини в жебрацтві, втягнення її в жебрацтво (систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб);
- втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин;
- дії, що призвели до виникнення обставин, за яких дитина стала очевидцем злочину проти життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи, статевої недоторканності особи;
- статеві зносини та розпусні дії стосовно дитини з використанням примусу, погрози, сили, довіри, авторитету, впливу на дитину, особливо вразливої для дитини ситуації, зокрема її розумової чи фізичної неспроможності, пов'язаних з віком, фізичних, психічних, інтелектуальних чи сенсорних порушень або залежного середовища, у тому числі в сім'ї (п. 3 Порядку взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 року № 800 "Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю").

Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини

Механізми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дитиною

Керівники та працівники закладів (установ), молодіжних центрів, дитячих та молодіжних громадських об'єднань, інших громадських об'єднань, що є суб'єктами молодіжної роботи, в яких у колективах перебувають діти, зобов'язані сформувати середовище, вільне від насильства та жорстокого поводження з дитиною.

Керівник закладу (установи), молодіжного центру, дитячого та молодіжного громадського об'єднання, іншого громадського об'єднання, що є суб'єктом молодіжної роботи, в якому в колективах перебувають діти:

- затверджує положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми в закладі (установі), молодіжному центрі, дитячому та молодіжному громадському об'єднанні, іншому громадському об'єднанні, що є суб'єктом молодіжної роботи, з урахуванням Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми та Порядку реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми, затверджених Кабінетом Міністрів України, забезпечує його оприлюднення, обов'язкове ознайомлення з ним працівників та здійснює контроль за його виконанням;
- розглядає усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною в закладі (установі), молодіжному центрі, дитячому та молодіжному громадському об'єднанні, іншому громадському об'єднанні, що є суб'єктом молодіжної роботи, протягом однієї доби з моменту надходження та у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною невідкладно повідомляє про це батьків, інших законних представників дитини, а також письмово повідомляє уповноважений підрозділ органу Національної поліції України та службу у справах дітей;
- сприяє проходженню особами, які вчинили насильство або жорстоке поводження з дитиною, стали свідком або постраждали від насильства або жорстокого поводження, відповідної програми для таких осіб.

Адміністративна відповідальність

Перелік правопорушень за які передбачено адміністративну відповідальність:

- доведення неповнолітнього до стану сп'яніння ([стаття 180 КУпАП](#));
- невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей ([стаття 184 КУпАП](#));
- вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або повідомлення про місце свого тимчасового перебування ([стаття 173-2 КУпАП](#)).

Кримінальна відповідальність

Захист від найбільш небезпечних порушень прав неповнолітніх забезпечує **Кримінальний кодекс України**. Він містить як загальні норми, що захищають всіх громадян від жорстокого поводження, так і норми, безпосередньо спрямовані на захист життя, здоров'я та недоторканності неповнолітнього.

До переліку дій, які можна розглядати як жорстоке поводження з дітьми та за які передбачено кримінальну відповідальність відносяться :

- доведення до самогубства ([стаття 120 ККУ](#));

- умисне тяжке тілесне ушкодження ([стаття 121 ККУ](#));
- умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження ([стаття 122 ККУ](#));
- умисне легке тілесне ушкодження ([стаття 125 ККУ](#));
- побої й мордування ([стаття 126 ККУ](#));
- домашнє насильство ([стаття 126-1 ККУ](#))
- катування ([стаття 127 ККУ](#))
- необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження ([стаття 128 ККУ](#));
- погроза вбивством ([стаття 129 ККУ](#));
- незаконне проведення абортів або стерилізації ([стаття 134 ККУ](#));
- неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей ([стаття 137 ККУ](#));
- експлуатація дітей ([стаття 150 ККУ](#))
- використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом ([стаття 150-1 ККУ](#))
- примушування до шлюбу ([стаття 151-2 ККУ](#))
- зґвалтування ([стаття 152 ККУ](#));
- сексуальне насильство ([стаття 153 ККУ](#));
- примушування до вступу в статевий зв'язок ([стаття 154 ККУ](#));
- вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку ([стаття 155 ККУ](#));
- розбещення неповнолітніх ([стаття 156 ККУ](#));
- злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування ([стаття 166 ККУ](#));
- втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність ([стаття 304 ККУ](#));
- схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів ([стаття 315 ККУ](#));
- спонукання неповнолітніх до застосування допінгу ([стаття 323 ККУ](#));
- схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів ([стаття 324 ККУ](#))
- невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників ([стаття 390-1 ККУ](#)).